

**2014 Թ. ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ:
ԸՆՏՐԱՐՇԱՎԻ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

2014-2015 թթ. ընթացքում Թուրքիայում տեղի ունեցան չորս համապետական ընտրություններ, որն աննախադեպ էր Թուրքիայի Հանրապետության պատմության ընթացքում: Ընտրությունների շարքը սկսվեց 2014 թ. մարտի 30-ին տեղի ունեցած տեղական ինքնակառավարման մարմինների (ՏԻՄ) ընտրություններով, որին հաջորդեցին օգոստոսի 10-ին տեղի ունեցած նախագահական, իսկ 2015 թ. անցկացված երկու խորհրդարանական ընտրությունները, առաջինը՝ հունիսի 7-ին, և երկրորդը՝ արտահերթը՝ նոյեմբերի 1-ին: Հետևաբար, վերջին երեք ընտրություններում արձանագրված արդյունքների հիմնական պատճառները հասկանալու համար այս հոդվածում կանդիդատառնանք ՏԻՄ ընտրություններին, այդ ընտրարշավի առանձնահատկություններին և արդյունքներին:

**ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ
ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ**

Թուրքիայի սահմանադրության 127-րդ հոդվածը կարգավորում է տեղական ինքնակառավարման համակարգի կառուցվածքը և գործունեությունը: Կենտրոնական իշխանությունը Թուրքիայում բավական մեծ լծակներ ունի տեղական ինքնակառավարման համակարգի նկատմամբ: Տեղական իշխանությունների լիազորությունների ընդլայնման ուղղությամբ վերջին 10 տարիների ընթացքում կատարվել են սահմանադրական և օրենսդրական մի շարք բարեփոխումներ և փոփոխություններ, սակայն քաղաքական և բյուրոկրատական առումներով Թուր-

քիան շարունակում է մնալ Եվրախորհրդի ամենակենտրոնացված կառավարում ունեցող երկրներից մեկը:

Նույն հոդվածով է նաև սահմանվում տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների պարբերականությունը՝ յուրաքանչյուր հինգ տարին մեկ անգամ: 2014 թ. մարտի 30-ին տեղի ունեցած ՏԻՄ ընտրությունները տասնութերորդն էին 1923 թ. ի վեր: 1982 թ. նոյեմբերին գործող սահմանադրության ընդունումից հետո առաջին ՏԻՄ ընտրություններն անցկացվեցին 1984 թ., և մինչև այժմ անցկացվել են 7 նման ընտրություններ (1984, 1989, 1994, 1999, 2004, 2009 և 2014 թթ.): Ի դեպ, եթե բացառությամբ 1983 և 2011 թթ., բոլոր խորհրդարանական ընտրությունները եղել են արտահերթ, ապա ՏԻՄ բոլոր ընտրություններն անցկացվել են հերթական կարգով և մարտ ամսին:

2014 թ. մարտի 30-ին Թուրքիայի 81 նահանգներում և ավելի քան 967 շրջաններում տեղի ունեցան տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններ: ՏԻՄ ընտրական համակարգն ունի որոշակի կառուցվածքային առանձնահատկություններ՝ կախված նահանգի, քաղաքի, շրջանի, գյուղի և թաղամասի կարգավիճակից: Այս գործոններով է պայմանավորված, թե ընտրողը քանի քվեաթերթիկ է ստանում՝ 3, 5, թե՞ 6: Օրինակ, 81 նահանգներից 30-ը, որոնք ունեն 750.000-ից ավելի բնակչություն, ղեկավարվում են նահանգային քաղաքապետարանների կողմից (büyükşehir belediye): Այդ 30-ի մեջ մտնող Ստամբուլի նահանգային քաղաքապետարանին պատկանող Շիշլիի շրջանի Դուաթեփե թաղամասի բնակիչը քվեարկության օրը ստանում է վեց հատ քվեաթերթիկ՝ ընտրելու համար՝ ա/ Ստամբուլի քաղաքապետին, բ/ Շիշլիի շրջանային ղեկավարին, գ/ Դուաթեփեի թաղապետին, դ/ Ստամբուլի քաղաքային խորհրդի անդամին, ե/ Շիշլիի շրջանային խորհրդի անդամին և գ/ Դուաթեփեի ավագանու անդամին: Իսկ, օրինակ, Թունջելիի նահանգի Նագիմիե շրջանի Բույուքյուրթ գյուղի բնակիչը քվեարկության օրը ստանում է երեք քվեաթերթիկ՝ ընտրելու համար՝ ա/ Թունջելիի նահանգային խորհրդի անդամին, բ/ Բույուքյուրթի գյուղապետին և գ/ Բույուքյուրթի ավագանու անդամին: Իսկ Նագիմիե շրջանի բնակիչը քվեարկության օրը ստանում է 5 քվեաթերթիկ՝ ընտրելու համար՝ ա/ Թունջելիի նահանգային խորհրդի անդամին, բ/ Նագիմիեի շրջանային ղեկավարին, գ/ Նագիմիեի քաղաքային խորհրդի անդամին, դ/ տվյալ բնակչի բնակության վայ-

րի թաղապետին և ե/ ավագանու անդամին: Այսպիսով, հիմնական ընտրությունը կատարվում է 30-ի նահանգային քաղաքապետերի (նահանգապետերի), շրջանային ղեկավարների-քաղաքապետերի և խորհուրդների համար: Այս հանգամանքներով են պայմանավորված ընտրարշավի առանձնահատկությունները¹: Օրինակ, մարտի 30-ի ընտրություններում ԱԶԿ-ի առաջադրած թեկնածուներին հաջողվեց հաղթել 30 նահանգային քաղաքապետարաններից 18-ում, 32 քաղաքներում և 555 շրջաններում²: Այսպիսով, ըմբռնելու համար, թե այս կամ այն կուսակցությունը ինչ հաջողություն է արձանագրել ՏԻՄ ընտրություններում, հարկ է համադրել երեք մակարդակներում ստացած քվեների արդյունքները:

ՏԻՄ ընտրություններում թվային և խորհրդանշական առումներով մշտապես սուր պայքար է ընթացել մեծ քաղաքներում՝ Ստամբուլում, Անկարայում, Իզմիրում, Ադանայում, Անթալիայում, Դիարբեքիրում և Վանում: ՏԻՄ ընտրությունների համար հատկապես երեք մեծ քաղաքներում՝ Ստամբուլում, Անկարայում և Իզմիրում, գրանցված էին 14 մլն ընտրողներ: Այս երեք քաղաքներն ունեն առանցքային նշանակություն քաղաքական համակարգում ուժերի տեղաբաշխման առումներով, քանի որ այս երեք քաղաքներում են ապրում Թուրքիայի ամբողջ բնակչության 30 տոկոսից ավելին: Հատկապես մեծ ազդեցություն ունի Ստամբուլի քաղաքապետը, որն իր ունեցած քաղաքական կշռով և ազդեցության լծակներով ունակ է նախաձեռնելու խորքային քաղաքական գործընթացներ և հավակնելու քաղաքական լուրջ դերակատարության: Թուրքիայի գործող վարչապետ Էրդողանի քաղաքական բեմելը սկսվեց 1994 թ. մարտին, երբ նա ընտրվեց Ստամբուլի քաղաքապետ և այն ղեկավարեց մինչև իր ազատագրվումը 1999 թ.: Ընդդիմադիր ՀԺԿ-ի ղեկավար Քեմալ Քըլըչդարոօլուն ևս հանրությանը հայտնի դարձավ 2009 թ. ՏԻՄ ընտրություններում, երբ ՀԺԿ-ն իր թեկնածությունն էր առաջադրել Ստամբուլի քաղաքապետի պաշտոնում: Այդ ընտրություններում նա ստացավ բավական տպավորիչ 36,9 տոկոս քվե, որը 8 տոկոսով էր նվազ Ստամբուլի երկարամյա քաղաքապետ Քադիր Թոփբաշի

¹ New ballot-counting method to be used in polls, <http://www.hurriyetdailynews.com/new-ballot-counting-method-to-be-used-in-polls.aspx?pageID=238&nID=64277&NewsCatID=338>

² 2014 yerel seçim sonuçlari, <http://secim.haberler.com/2014/>

օգտին տրված քվեներից: Դա արդեն լուրջ հավակնություն էր և դրա շնորհիվ էր, որ 2010 թ. մայիսյան սկանդալային տեսաերիզի թողարկումից հետո ՀԺԿ առաջնորդ Դենիզ Բայքալը հրաժարական տվեց, իսկ Քըլլըչդարօղլուն դարձավ կուսակցության ղեկավար: Անցած ընտրություններում Ք. Թոփբաշը երրորդ անգամ վերընտրվեց Ստամբուլի քաղաքապետի պաշտոնում:

ԱԶԿ-ի երկարակյաց ու հաջողակ քաղաքապետներից մեկը՝ Մելիհ Գյոքչեքը, որն արդեն 20 տարի ղեկավարում է Անկարան, անցած ընտրություններում ևս մեկ անգամ հաղթեց՝ արդեն հինգերորդ անգամ վերընտրվելով Անկարայի քաղաքապետի պաշտոնում: Այդուհանդերձ, Իզմիրը երբեք չի եղել իսլամամետ ուժերի հսկողության ներքո, թեև ԱԶԿ-ն մշտապես ձգտել է հաստատվել Իզմիրում: 1994 թ. ի վեր Անկարան և Ստամբուլը ղեկավարել են իսլամամետ քաղաքական ուժերի ներկայացուցիչները, որոնք եղել են նախ՝ «Բարօրություն», ապա՝ «Առաքինություն», այնուհետ՝ «Արդարություն և զարգացում» կուսակցությունների անդամներ:

Այսպիսով, խոսելով Ստամբուլում և Թուրքիայի մի շարք քաղաքներում ԱԶԿ-ի ընտրական հաջողությունների մասին, պետք է փաստենք, որ իրականում ԱԶԿ-ի անդամ քաղաքապետների գործունեության սկիզբ պետք է համարել ոչ թե 2002 թ., երբ ԱԶԿ-ն եկավ իշխանության, այլ առնվազն 1994 թ., երբ մի շարք քաղաքապետարաններ և համայնքապետարաններ անցան իսլամամետ կուսակցությունների հսկողության տակ³:

Ուշագրավ է, որ ՏԻՄ ընտրությունների օրը քվեարկության համար գործում էին տարբեր ժամանակային հատվածներ՝ կախված համայնքի աշխարհագրական դիրքից: Թուրքիայի արևելյան նահանգներում քվեարկությունը սկսվեց առավոտյան 7-ին և ավարտվեց 16.00-ին, իսկ արևմտյան նահանգներում սկսվեց և առավոտյան 8-ին և ավարտվեց 17:00-ին:

ՏԻՄ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մարտի 30-ի ընտրություններին գրանցված էին 52,6 մլն ընտրողներ, որը նախկին՝ 2009 թ. ընտրողներից ավելի էր 2

³ Վ. Տեր-Մաթևոսյան, Իսլամը Թուրքիայի հասարակական-քաղաքական կյանքում, Եր., «Լիմուշ», 2008, էջ 126-128:

մլն-ով, իսկ մասնակցությունը կազմեց 88 տոկոս: ՏԻՄ ընտրություններին մասնակցում էր 26 կուսակցություն⁴.

1. DEMOKRATİK SOL PARTİ - Ձախ ժողովրդավարական կուսակցություն
2. DOĞRU YOL PARTİSİ - Ճշմարիտ ուղի կուսակցություն
3. TOPLUMSAL UZLAŞMA REFORM VE KALKINMA PARTİSİ - Հասարակության հաշտեցման, բարեփոխումների և զարգացման կուսակցություն
4. HALKIN KURTULUŞ PARTİSİ – Ժողովրդի ազատագրության կուսակցություն
5. BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ – Մեծ միասնության կուսակցություն
6. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ – Արդարություն և զարգացում կուսակցություն (ԱԶԿ)
7. YURT PARTİSİ - Հայրենիք կուսակցություն
8. DEMOKRAT PARTİ – Ժողովրդավար կուսակցություն
9. MİLLET PARTİSİ – Ազգ կուսակցություն
10. SAADET PARTİSİ – Երջանկություն կուսակցություն
11. HAK VE ÖZGÜRLÜKLER PARTİSİ - Իրավունքների և ազատությունների կուսակցություն
12. LİBERAL DEMOKRAT PARTİ – Լիբերալ ժողովրդավար կուսակցություն
13. BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ - Ինքնիշխան Թուրքիա կուսակցություն
14. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ – Ժողովուրդների դեմոկրատական կուսակցություն (ԺԴԿ)
15. CUMHURİYET HALK PARTİSİ – Հանրապետական ժողովրդավարական կուսակցություն (ՀԺԿ)
16. HAK VE EŞİTLİK PARTİSİ – Իրավունքների և հավասարության կուսակցություն
17. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ – Ազգայնական շարժում կուսակցություն (ԱՇԿ)
18. İŞÇİ PARTİSİ – Աշխատանքային կուսակցություն
19. HÜR DAVA PARTİSİ – Արդար դատի կուսակցություն
20. BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ – Խաղաղության և ժողովրդավարության կուսակցություն (ԽԺԿ)

⁴ Nearly 53 million vote at Turkey's 194,000 polling stations, http://www.to-dayszaman.com/national_nearly-53-million-vote-at-turkeys-194000-polling-stations_343348.html

21. TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ – Թուրքիայի կոմունիստական կուսակցություն
22. ALTERNATİF PARTİ – Այլընտրանքի կուսակցություն
23. TURK PARTİ –Թուրքի կուսակցություն
24. GENÇ PARTİ – Երիտասարդ կուսակցություն
25. MUHAFAZAKAR YÜKSELİŞ PARTİSİ – Պահպանողականության վերելքի կուսակցություն
26. EMEK PARTİSİ – Աշխատանքի կուսակցություն

Ինչպես և ակնկալվում էր, հիմնական պայքարն ընթացավ խորհրդարանում ներկայացված կուսակցությունների միջև՝ ԱԶԿ, ՀԺԿ, ԱՇԿ, ԺՀԿ և ԽԺԿ: Մինչ այդ ԱԶԿ-ի կառավարման 11,5 տարիների ընթացքում տեղի էին ունեցել 3 խորհրդարանական և 2 տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններ, ինչպես նաև 2 սահմանադրական հանրաքվեներ, և այդ բոլոր 7 համապետական քվեարկությունների ընթացքում էլ Էրդողանի կուսակցությունը հաղթանակ էր տոնել: Այդուհանդերձ, եթե խորհրդարանական ընտրությունից ընտրություն ստացած քվեներն ավելացել են, ապա վերջին 2 ՏԻՄ ընտրությունների ժամանակ ստացած քվեների բացասական հաշվեկշիռը նվազել էր ավելի քան 3 տոկոսով: Մինչդեռ, վերջին՝ մարտի 30-ին տեղի ունեցած ընտրություններում ԱԶԿ-ն արձանագրեց նախորդ երկու ՏԻՄ ընտրությունների արդյունքները գերազանցող ցուցանիշներ:

Այդուսակ 1-ում ներկայացված են ԱԶԿ-ի կառավարման տարիներին տեղի ունեցած երեք ՏԻՄ ընտրությունների (2004, 2009, 2014) արդյունքները:

Աղյուսակ 1

Կուսակ- ցություն	Քվեներ մլն			Քվեներ տոկոսներով			Հաղթանակած քաղաքապետա- րանների և շրջանների թիվը			Հաղթանակած նահանգային քաղաքապետա- րանների թիվը		
	2004	2009	2014	2004	2009	2014	2004	2009	2014	2004	2009	2014
ԱԶԿ	13.4	15.2	20.1	41.6	38.3	45	1753	1404		12	10	18
ՀԺԿ	5.9	9.2	12.3	18.2	23.0	27.9	469	499		2	3	6
ԱՇԿ	3.4	6.4	6.7	10.4	16.0	15.2	247	475		0	1	3
ԽԺԿ	Ա/Հ	2.3	2.7	Ա/Հ	5.70	6.3	Ա/Հ	96		Ա/Հ	1	3
ԱՅԼՔ	10.5	7.8		-	-		732	382		2	1	

Ուշագրավ է, որ ՏԻՄ ընտրություններում գրանցված ար-
դյունքներն ամենևին էլ չեն նշանակում, որ դրանց հաջորդող
խորհրդարանական ընտրություններում կուսակցությունների
ստացած քվեները պետք է արտացոլեն արձանագրված տար-
բերությունների դինամիկան: Այլ կերպ, եթե ԱԶԿ-ն 2009 թ.
ՏԻՄ ընտրություններում 2004 թ. համեմատ ստացել էր նվազ
քվեներ, ամենևին էլ չէր նշանակում, որ հաջորդ` 27 ամիս անց
տեղի ունեցած խորհրդարանական ընտրություններում պետք է
ստանար նույնչափ կամ դրանից քիչ տարբերվող քվեներ:

Աղյուսակ 2-ում ներկայացված են 2009 թվականի ՏԻՄ և
2011 թվականի խորհրդարանական ընտրությունների ար-
դյունքները` թե՛ ստացած քվեների, թե՛ հաղթանակած քաղա-
քապետարանների առումներով:

Աղյուսակ 2

Կուսակ- ցություն	Քվեներ մլն		Քվեներ տոկոսներով		Հաղթանակած քաղաքապե- տարանների թիվը 2009		Հաղթանակած քաղաքապետարան- ների թիվը 2011	
	2009	2011	2009	2011	Թիվը	Տոկո- սային	Թիվը	տոկոսային
ԱԶԿ	15.2	21.4	38.39	49.83	1404	49.2	327	59.5
ՀԺԿ	9.2	11.1	23.08	25.98	499	17.5	135	24.5
ԱՇԿ	6.4	5.6	16.01	13.01	475	16.5	53	9.3
ԽԺԿ	2.3	2.8	5.73	6.57	96	3.4	35	6.7
ԱՅԼՔ	7.8	2.0	16.76	4.61	382	13.4	0	0

Աղյուսակ 2-ում բերված տվյալների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ երկու տարի անց ԱԶԿ-ին հաջողվեց քվեների թիվն ավելացնել մեկ երրորդով, որը բավական աննախադեպ երևույթ էր Թուրքիայի քաղաքական համակարգում:

Աղյուսակ 3-ում ներկայացված են մարտի 30-ի արդյունքները՝ ըստ վարչատարածքային միավորի:

Աղյուսակ 3

Կուսակցություններ	Նահանգային քաղաքապետարաններ Ընդամենը՝ 30	Քաղաքապետարաններ Ընդամենը՝ 51	Շրջաններ Ընդամենը՝ 900
ԱԶԿ	18	32	556
ՀԺԿ	6	7	161
ԱՇԿ	3	5	107
ԽԺԿ	3	7	67
ԵԿ	0	0	8

2014 Թ. ԸՆՏՐԱՐՇԱՎԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Այս ընտրություններն աչքի ընկան մի շարք ակնհայտ առանձնահատկություններով: Հասարակության մի հատվածի մոտ առկա էր ընդգծված դժգոհություն Էրդողանի և հատկապես վերջին 10 ամիսների ընթացքում նրա կայացրած որոշումների և քաղաքական վարքագծի նկատմամբ: 2013 թ. հունիսից ի վեր Թուրքիան պարբերաբար համաշխարհային տեղեկատվական գլխագրերում էր՝ կապված տարաբնույթ գործընթացների հետ (Գեգի այգում տեղի ունեցած դեպքերը և համաթուրքական բողոքի ցույցերը 2013 թ. ամռանը, 2013 թ. դեկտեմբեր և 2014 թ. փետրվար ամիսներին տեղի ունեցած սկանդալային դեպքերը «Մեծ կաշառք» գործի շրջանակներում), ու այս ամենն ստեղծել էր տպավորություն, որ գալիք ՏԻՄ ընտրություններում ԱԶԿ-ն պարտություն կկրեր: Իրականում գնահատականները բավական մակերեսային էին. 2007 թ. հուլիսյան արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններին նախորդող և 2008 թ. Մարտից հուլիս ընկած ամիսներին տեղի ունեցած գործընթացներն ԱԶԿ-ի համար պարունակում էին ոչ պակաս վտանգավոր մարտահրավերներ: Այս անգամ Էրդողանի կուսակցությունը խոցելի էին դարձրել մի քանի

գործոններ, որոնցից հարկ էր առանձնացնել հետևյալները՝ ա) թեև լրատվական դաշտը գրեթե ամբողջությամբ վերահսկվում էր ԱԶԿ-ին մոտ կանգնած բիզնես հոլդինգների կողմից, սակայն կային լրատվամիջոցներ, օրինակ՝ գյուլենական շարժմանը պատկանող, որոնք բացեիքաց հակադրվում էին Էրդոհանի գրաքննությանը և վերահսկողությանը, բ) ԱԶԿ-ի շարքերը լքած մի շարք քաղաքական գործիչներ էապես ազդել են կուսակցության միասնականության վրա, գ) թեև համացանցի վրա տարածվել էին նոր սահմանափակումներ, սակայն տեղադրված նոր ծայնագրությունները նորանոր փաստեր են բացահայտում ԱԶԿ-ի ղեկավար կազմի և նրանց ընտանիքների վերաբերյալ՝ էապես վնասելով ԱԶԿ-ի հեղինակությանը, դ) Twitter սոցիալական միկրոբլոգի և Youtube-ի օգտագործման վրա դրված արգելքները բացասաբար ազդեցին ԱԶԿ-ի հեղինակության վրա և բացասական արձագանքի արժանացան ընդդիմության, ԵՄ-ի և ԱՄՆ-ի կողմից, ե) թերևս ամենակարևոր գործոնն Էրդոհանի և Գյուլենի միջև սկսված հակամարտությունն էր և վերջինիս աջակցության բացակայությունը: Թվում էր՝ այս գործոնները և մի շարք այլ հարակից հանգամանքներ անպայմանորեն պետք է ազդեին ընտրությունների արդյունքների վրա, ավելին՝ կային կարծիքներ, որ Էրդոհանի կուսակցությունն ընտրություններում կպարտվեր: Իրականում, սակայն, հարկ է անդրադառնալ այն հիմնական ընդդիմադիր կուսակցություններին, որոնք կարող էին մարտահրավեր նետել ԱԶԿ-ին: Գլխավոր մրցակիցներ ՀԺԿ-ն և ԱԾԿ-ն չէին ներկայացնում այն այլընտրանքը, որով կկարողանային իրապես մարտահրավեր նետել ԱԶԿ-ին: Թեև հարկ է փաստել, որ 2010 թվականից ի վեր ԱԶԿ-ի հիմնական հակառակորդը՝ ՀԺԿ-ն, քաղաքական մի շարք առանցքային հարցերի կապակցությամբ դարձել էր առավել հանդուրժող, և, որ ամենակարևորն է, ՀԺԿ-ն վայելում էր գյուլենականների աջակցությունը, մի երևույթ, որը դժվար էր պատկերացնել տարիներ առաջ: Այսպիսով, 2009 թ. ՏԻՄ (23 %) և 2011 թ. խորհրդարանական ընտրություններում ստացած քվեների (25.92 %) համեմատ ՀԺԿ-ն ոչ էապես, սակայն տեսանելիորեն ավելացրեց իր քվեները՝ ստանալով 12,3 մլն քվե (27.9 %): Գրանցված արդյունքն ուշագրավ է նաև այն առումով, որ անգամ Գյուլեն-Քըլըչդարօղլու չհայտարարված դաշինքի պայմաններում ՀԺԿ-ին չհաջողվեց հաղթահարել 30 %-ի սահմանագիծը:

Մարտի 30-ի ՏԻՄ ընտրություններին Թուրքիայում գործող քաղաքական ուժերը վճռական էին տրամադրված: Ընդդիմադիրները հասկանալիորեն փորձում են անել հնարավորինը իշխող կուսակցության դիրքերը սասանելու, իսկ որոշ շրջաններում նախկինում գրանցված հաջողությունները զարգացնելու նպատակով: Իր հերթին՝ իշխող քաղաքական ուժը փորձում էր չնվազեցնել նշածողը՝ ակնկալելով կրկնել 2009 թ. հաջողությունը՝ ստանալով մոտ 39 % քվե: Ընտրարշավի ընթացքում թեև Էրդողանն ակնարկում էր նախկին հաջողության կրկնություն, սակայն եթե անգամ ԱԶԿ-ի ստացած քվեները տատանվեին 35-40 %-ի միջակայքում, ապա այն կրկին Էրդողանը կդիտեր որպես հաջողություն:

Այս ՏԻՄ ընտրարշավը նախորդ ընտրություններից տարբերվում է մի շարք առումներով. նախ, 2013 թ. դեկտեմբերի ու հաջորդող ամիսների ընթացքում տեղի ունեցած աղաղակող բացահայտումները⁵, գաղտնագերծումները ձևավորել էին ընդհանուր օրակարգ, որին էլ փորձում էր հավատարիմ մնալ ընդդիմությունը՝ տեղական նշանակություն ունեցող փոքր խնդիրներից փորձելով թեքվել դեպի համապետական նշանակություն ունեցող խնդիրներ, որոնք բավական շատ էին վերջին ամիսների ընթացքում: Մինչդեռ, ԱԶԿ-ն փորձում է համադրել 2-ը՝ խոսելով համապետական նշանակության խնդիրներից, միևնույն ժամանակ ձգտում էր չհեռանալ տեղական խնդիրներից և կանգ առնել իր կառավարման ընթացքում ունեցած ձեռքբերումների վրա: Ընդդիմությունը փորձում էր զուգահեռներ տանել 1989 թ. ՏԻՄ ընտրությունների հետ, երբ այն, համադրելով ջանքերը, կարողացավ պարտության մատնել իշխող «Մայր հայրենիք» կուսակցությանը, որի նախագահ Թ. Օզալը ամիսներ անց առաջադրվեց և ընտրվեց Թուրքիայի նախագահ: Գուցե կային զուգահեռներ, սակայն առկա էր նաև մեծ տարբերություն. ԱԶԿ-ն շատ ավելի մեծ աջակցություն է վայել-

⁵ Constanze Letsch, Turkish PM: corruption probe part of 'dirty operation' against administration, <http://www.theguardian.com/world/2013/dec/18/turkish-pm-corruption-probe-dirty-operation>, December 18, 2013; Tim Arango and Sebnem Arsu, Graft Inquiry intensifies Turkish Political Rivalry, http://www.nytimes.com/2013/12/18/world/europe/graft-inquiry-intensifies-turkish-political-rivalry.html?_r=0, December 17, 2013; Tim Arango, Corruption Scandal Is Edging Near Turkish Premier, <http://www.nytimes.com/2013/12/26/world/europe/turkish-cabinet-members-resign.html>

լում Թուրքիայում, քան Օզալի կուսակցությունը 25 տարի առաջ:

Ամբողջ ընտրարշավի ընթացքում ԱԶԿ-ն համոզված էր, որ վերջին 20 տարիների ընթացքում մատուցված ծառայությունները, կենսապայմանների բարելավումը, գնողունակության աճը և տնտեսության վերելքը, ենթակառուցվածքների զարգացումը ստեղծել են անհերքելի լավատեսության հիմքեր՝ ընտրություններում կրկին հաղթելու համար: Էրդողանը և կուսակցության քաղաքապետերը վստահ էին, որ քաղաքաբնակ և գյուղաբնակ ընտրազանգվածը կգնահատի ԱԶԿ-ի կատարած աշխատանքը՝ պատշաճ նշանակություն կամ կարևորություն չտալով ժողովրդավարության հարցում առաջացած տեսանելի նահանջին, հասարակության բևեռացմանը, կոռուպցիոն պատմություններին, գաղտնագերծված փաստաթղթերին ու խոսակցություններին, գաղտնալսումներին և տարաբնույթ այլ գործողություններին:

Ընտրությունների արդյունքները ցույց տվեցին, որ Թուրքիայի քաղաքական մշակույթում և ընտրազանգվածի քաղաքական վարքագծում շարունակում են գերիշխել բավականին քննատիպ դրսևորումներ: Էրդողանի քարոզարշավը, նրա հայտարարությունների մեծ մասը և ստացած քվեների վերլուծությունը ևս մեկ անգամ հաստատեցին այն պնդումը, որ իր աջակիցների շրջանում նա հավասարապես ընկալվում է թե՛ որպես քաղաքական և թե՛ որպես հոգևոր առաջնորդ⁶: Ընտրությունների արդյունքում ստացած վստահության քվեն ցույց տվեց, որ նրան հաջողվել է Թուրքիայում ստեղծել հանրային մտածելակերպ՝ հիմնված պահպանողական ժողովրդավարության գաղափարախոսության և առաջնորդի նկատմամբ անվերապահ աջակցության տարրերի վրա: Ընտրապայքարի սկզբում անցկացված հանրային կարծիքի հարցումներում նշվում էր հնարավոր 45 %-ի մասին, սակայն ընտրարշավի ընթացքում տեղի ունեցած սկանդալային իրադարձությունները, որոնցում Էրդողանը և նրա աջակիցները կենտրոնական դերերում էին, կասկած չէին թողնում, որ նրան կհաջողվեր հասնել այդ արդյունքին: Թվում էր, որ այդ ամենի արդյունքում նրա հեղինակությունն իրապես կվնասվեր, սակայն իրական-

⁶ Առավել մանրամասն տե՛ս Aylin Ş. Görener and Meltem Ş. Ucal, The Personality and Leadership Style of Recep Tayyip Erdoğan: Implications for Turkish Foreign Policy, *Turkish Studies*, v. 12, no. 3, pp. 357-381.

նում ստացած արդյունքները գերազանցեցին ամենազգուշավոր, ամենալավատեսական և հոռետեսական կանխատեսումները:

Մարտի 30-ի ընտրություններում Էրդողանը ստանալու էր 2 կարևորագույն հարցի պատասխան. արդյո՞ք հասարակությունը գերադասելու է քիչ թե շատ բարեկեցիկ կյանքը, իշխող կուսակցության կողմից համայնքներում արված աշխատանքը և հետևաբար «ներելու» է վերջին տարիների ընթացքում Էրդողանի ավտորիտարիզմը և նրա անվան հետ կապված կոռուպցիոն պատմությունները, թե՞ քվեատուիների մոտ «հաշվեհարդար» է տեսնելու: Դատելով արդյունքներից՝ նրա աջակիցները կանաչ լույս տվեցին նրան՝ շարունակելու համար այն աշխատանքը, որն արդեն 11 տարի նա իրականացնում էր: Հասկանալի է, որ ընտրություններում ստացած արդյունքը լուրջ հիմք ստեղծեց 2014 թ. օգոստոսին նախատեսված ընտրություններում նախ առաջադրվելու, ապա և հաղթանակի ակնկալիքի համար: Նրա օգտին տրված 45 %-ը կարելի է նաև դիտել որպես հասարակության աջակցություն նրա ապագա քաղաքական ծրագրերին: Այլ կերպ, մարտի 30-ի ՏԻՄ ընտրությունները, որոնք դիտվում էին որպես վստահության հանրաքվե, նա հաջողությամբ անցավ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆԸ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Թե՛ իշխող, թե՛ ընդդիմադիր կուսակցությունների կողմից առաջադրվել էին շուրջ երկու տասնյակ հայազգի թեկնածուներ: Ինչպես 2009 թ. ՏԻՄ ընտրություններում, այս անգամ ևս քաղաքական կուսակցություններն առաջադրեցին հայ թեկնածուների՝ փորձելով լուծել առնվազն երկու խնդիր. նախևառաջ, Ստամբուլի հայահոծ հատվածներում առաջադրելով հայ թեկնածուներ՝ հասկանալիորեն նպատակ կար շահել հայերի քվեները, իսկ հաջորդ խնդիրը, որը տարբեր կուսակցություններ փորձում էին լուծել, հատկապես վերջին շրջանում աճող հեղինակություն վայելող քրդական ժողովուրդների դեմոկրատական կուսակցությունը, հետևյալն էր՝ հայերին և մյուս ազգային ու կրոնական փոքրամասնություններին ներկայացնել որպես քաղաքական ծրագրերի իրագործման բաղադրիչներ: Մոտ 2 տասնյակ հայ թեկնածուների մի մասի անուններն այնքան էլ հայտնի չէին լայն հանրությանը, անգամ շատ հայերի մեջ հարց էր առաջացել ծայրահեղ ազգայնական ԱԾԿ-ի կողմից

Բաքըրքոյում առաջադրված թեկնածուների (Ներսես Երամյան և Էլմաս Գիրագոս) կապակցությամբ⁷:

Հայաստանի և հայ-թուրքական հարաբերությունների թեման այս ընտրությունների ընթացքում գրեթե չքննարկվեց: Սովորաբար այցելելով Հայաստանի հարակից նահանգներ՝ Էրդողանն առիթն օգտագործում էր Հայաստանի կամ հայության վերաբերյալ ինչ-որ հայտարարություն անելու համար: Այս ընտրարշավի ժամանակ Կարսը, Արդահանը և Իգդիրը շրջանցվեցին Էրդողանի կողմից, և նա այս նահանգներ չայցելեց, և հետևաբար առիթ չստեղծվեց նշված խնդիրների կապակցությամբ դիրքորոշում հայտնելու վերաբերյալ: ԱԶԿ-ի տարածված հայտարարության համաձայն՝ սակավաթիվ նահանգներ այցելելու պատճառը Էրդողանի առողջական խնդիրներն էին, հատկապես ձայնալարերի բորբոքումը: Ընդհանրապես, 81 նահանգներից Էրդողանն այցելեց 20-25-ը, մինչդեռ նախկինում նա աշխատում էր գրեթե բոլորում լինել: Անշուշտ, ԱԶԿ-ի անդամներն այցելեցին Հայաստանի հարակից նահանգները, հանդես եկան հայտարարություններով, որոնցից հատկապես ուշագրավ էր Մեծամորի ատոմակայանի փակման մասին ակնարկը: Փոխարենը, նշված նահանգներում բավական ակտիվ էին ընդդիմադիր կուսակցությունները, որոնց ղեկավար անձինք կազմակերպեցին հանդիպումներ նշված տարածաշրջանում, սակայն Հայաստանի և հայության հետ կապված ոչ մի հիշարժան հայտարարությամբ հանդես չեկան:

Աղյուսակ 4-ում, 5-ում և 6-ում ներկայացված են վերջին 11.5 տարիների ընթացքում տեղի ունեցած քվեարկությունների ժամանակ Կարսում, Իգդիրում և Արդահանում գրանցված արդյունքները:

⁷ «Գորշ գայլերի» կուսակցությունը հայ թեկնածու է առաջադրել, փետրվար 21, 2014, <http://civilnet.am/2014/02/21/%E2%80%8B%E2%80%8Belections-turkey-mhp-armenian-candidate-bakirkoy-nerses-yeramyan/#.Vg6VNzYVgiA>.

Աղյուսակ 4

ԿԱՐՍ

Ընտրության տարեթիվ/տեսակը	ԱԶԿ	ՀԺԿ	ԱՇԿ	ԱՆԿԱԽ ԹԵԿՆ.	ԺՀԿ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2002	17.2	16.7	11.8	11.3	-
2007	41.1	13.3	20	15.6	-
2011	42.57	16.6	17.3	19.3	
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2004	38.5	11.6	16.9		-
2009	36.2	17.6	17.6		18.9
2014	25	25.1	28.3		
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵՆԵՐ					
	ԱՅՈ		ՈԶ		
2010	65.58		34.42		

Աղյուսակ 5

ԻԳԴԻՐ

Ընտրության տարեթիվ/տեսակը	ԱԶԿ	ՀԺԿ	ԱՇԿ	ԱՆԿԱԽ ԹԵԿՆ.	ԺՀԿ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2002	6.5	14.8	13.2	9.8	-
2007	28.9	8.3	15.1	40.5	
2011	28.2	1.7	34.09	31.5	
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2004	23	4.6	22	0	-
2009	23	4.4	17	-	43.6
2014	11	0.7	45.5		45.4
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵՆԵՐ					
	ԱՅՈ		ՈԶ		
2010	49.06		50.94		

Աղյուսակ 6

ԱՐԴԱՀԱՆ

Ընտրության տարեթիվ/տեսակը	ԱԶԿ	ՀԺԿ	ԱՇԿ	ԱՆԿԱԽ ԹԵԿՆ.	ԺՀԿ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2002	11.7	21.8	8.8	3.1	-
2007	40.6	32.2	6	9.2	
2011	40.2	29.8	9.9	12.3	
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ					
2004	27.2	16.8	9.4	0	-
2009	36.9	15.9	6.4		13
2014	34.2	33.7	6.9		10.7
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵՆԵՐ					
	ԱՅՈ		ՈԶ		
2010	55		45		

Ուշագրավ արդյունք արձանագրվեց Հայաստանին հարակից երեք նահանգներում, քանի որ ընտրությունների արդյունքում դրանցից յուրաքանչյուրում իշխելու են տարբեր կուսակցություններ: Առանձնապես կարևոր էր Կարսի հանգամանքը, որտեղ իշխող կուսակցությունը պարտվեց: Կարսում հաղթեց ԱՇԿ-ն, որը բավական նշանակալից անակնկալ էր, թեև նահանգային խորհրդի ընտրություններում ԱԶԿ-ն առաջինն էր՝ 31.9 % քվեներով, ԽԺԿ-ն՝ երկրորդը՝ 24.9 %-ով, ԱՇԿ-ն՝ երրորդը՝ 18.3 %-ով, իսկ ՀԺԿ-ն չորրորդն էր՝ 13.6 %-ով: Իգդիրում կրկին հաղթեց քրդական կուսակցությունը, ազգայնական ԱՇԿ-ն երկրորդն էր փոքր տարբերությամբ: Իգդիրի նահանգային խորհրդի ընտրություններում ևս ԽԺԿ-ն առաջինն էր՝ 43,3 % քվեներով, ԱՇԿ-ն երկրորդն էր՝ 28,9 %-ով, ԱԶԿ-ն երրորդն էր՝ 19,9 %-ով, ՀԺԿ-ն չորրորդն էր՝ 4 %-ով: Ի դեպ, Իգդիրում գրանցված արդյունքների առումով ուշագրավ էր խորհրդարանի խոսնակ Զեմիլ Չիչեքի անդրադարձը.

«Նրանք (քրդերը-SU) վերցրին Իգդիրը, ինչը նշանակում է՝ ամրապնդվեցին Հայաստանի հետ սահմանին», նա շարունակել էր միտքը՝ ակնարկելով, որ այս փաստը պետք է լուրջ քննության առնվի⁸: Արդահանում հաղթեց ԱԶԿ-ն՝ 34.2 %-ով, երկրորդը ՀԺԿ-ն էր, Իգդիրի նահանգային խորհրդի ընտրություններում ԱԶԿ-ն նույնպես առաջինն էր՝ 34,2 %-ով, ՀԺԿ-ն՝ երկրորդը՝ 33,7 %-ով, ԽԺԿ-ն երրորդն էր՝ 10,7 %-ով, և Դեմոկրատիա կուսակցությունը՝ 10.3 %-ով: Կարող ենք արձանագրել, որ թե՛ Կարսում, թե՛ Իգդիրում ԱՇԿ-ն ազդեցիկ դիրքեր զբաղեցրեց, որի լծակները տարեցտարի առավել հզորանում էին:

Ընտրական գործընթացների համապատասխանությունը ժողովրդավարության սկզբունքներին

ԵՄ մարմինները դեռ 2013 թ. անհանգստություն էին հայտնել գալիք ՏԻՄ ընտրություններում ազատ կամ արտահայտման իրավունքի իրացման հնարավոր խոչընդոտների վերաբերյալ: 2014 թ. մարտին այդ մտահոգությունների արտահայտումը դարձավ ավելի հաճախակի: Մարտի 14-ին Եվրախորհրդարանի 18 պատգամավորներ՝ Մարիետե Շակեի (Marietje Schaake) գլխավորությամբ, նամակով դիմեցին Եվրամիության արտաքին հարաբերությունների և անվտանգության քաղաքականության հարցերով գերագույն հանձնակատար Քեթրին Էշթոնին և Ընդլայնման և հարևանության քաղաքականության գծով եվրահանձնակատար Շտեֆան Ֆյուլեին՝ Թուրքիայի ՏԻՄ ընտրությունների ընթացքին հետևելու համար դիտորդական առաքելություն ուղարկելու նպատակով⁹: Նրանց համատեղ նամակում նշվում էր «մակերես ելած աննախադեպ ճգնաժամի մասին», հետևաբար, «նման առաքելության ձևավորումը ոչ միայն կարևոր է, այլ նաև անկեղծորեն ասած, անհրաժեշտ»¹⁰: Նախ արձագանքեց Էրդողանը՝ նշելով, որ «եթե ուզում են, թող գան», իսկ պաշտոնական հրավեր այդպես էլ չուղարկվեց ո՛չ ԵՄ-ին, ո՛չ ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ-ին, ո՛չ Եվրոպական խորհրդի Տարածաշրջանային և տեղական ինքնակառավար-

⁸ Kürtler yine Ermenistan sinirina dayandi, 31.03.2014, <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/6795/kurtler-yine-ermenistan-sinirina-dayandi>

⁹ Letter to the Commission requesting an EU election observation mission to Turkey, <http://www.marietjeschaake.eu/2014/03/letter-to-the-commission-requesting-an-eu-election-observation-mission-to-turkey/>

¹⁰ Նույն տեղում:

ման կոնգրեսին, ո՛չ էլ Վենետիկի հանձնաժողովին: Մարտի 21-ին պատգամավորներին ուղղված Ք. Էշթոնի և Շ. Ֆյուլեի պատասխան նամակում նշվում էր, որ ԵՄ դիտորդական գործունեությունը հիմնականում վերաբերում է խորհրդարանական և նախագահական ընտրություններին, հետևաբար ՏԻՄ ընտրություններում առաքելություն կարող է ուղարկվել «միայն բացառիկ հանգամանքներում»¹¹: Արդյունքում ո՛չ ԵՄ-ը, ո՛չ ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ-ը դիտորդական առաքելություններ չգործուղեցին Թուրքիա: Փոխարենը, աննախադեպ քանակությամբ տեղական դիտորդներ հետևեցին ընտրությունների ընթացքին:

Ընտրարշավի ընթացքում տեղ գտած մի շարք խախտումների վերաբերյալ (քարոզչության համար անհավասար պայմաններ, խտրական մոտեցում քարոզչության եթերաժամին, հարձակումներ նախընտրական շտաբների վրա, քարոզչական վահանակների ոչնչացում և այլն) ընդդիմադիր մի քանի կուսակցություններ դիմեցին ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ-ին, սակայն դրանք մնացին անարձագանք:

Նախկինում Թուրքիայում ընտրությունները, ընդհանուր առմամբ, անցել են մրցակցային պայմաններում, և դրանց արդյունքները չեն վիճարկվել: Իհարկե, եղել են բացառություններ, ինչպես օրինակ՝ 1930, 1946, 1957, 1987, 1994, 2011 թվականներին տեղի ունեցած ընտրություններում արձանագրվել են որոշակի խախտումներ, ընտրակաշառքի և բռնության դեպքեր: Մարտի 30-ի ընտրությունների օրն արձանագրված սպանությունները, բռնությունները, զինված հարձակումները, քվեարկության տեղամասերում արձանագրված խախտումները հիմնականում տեղի են ունեցել երկրի արևելյան և հարավ-արևելյան հատվածներում, գերազանցապես քրդաբնակ շրջաններում: Այս անգամ աչքի ընկան Շանլուրֆա նահանգի երկու շրջան և Հաթայի նահանգի մեկ շրջան: Հատուկ քննադատության արժանացավ Սիիրթի քաղաքապետի թեկնածուի սպանությունը, որը ներկայացնում էր իսլամամետ Երջանկություն կուսակցությունը¹²:

¹¹ <http://www.marietjeschaake.eu/wp-content/uploads/2014/03/A-2014-799388-Ashton-F%C3%BCle-on-TK-Elections-MEPs.pdf>

¹² SP'li belediye başkan adayı Behmen Aydın öldürüldü, 31.03. 2014, <http://www.bugun.com.tr/gundem/evinin-onunde-olduruldu-1040892.html>

Ընտրությունների ավարտից անմիջապես հետո երկրի տարբեր շրջաններում քաղաքապետների տասնյակ թեկնածուներ պահանջեցին քվեների վերահաշվարկ կատարել: Հատկապես մեծ արձագանք գտավ Անկարայում ընդդիմության թեկնածուի նման պահանջը: Հանրապետական-ժողովրդական կուսակցության թեկնածու Յավաշը պահանջում է վերահաշվարկ՝ պնդելով, որ գործող քաղաքապետ Գյոքչեքի օգտին եղել աղաղակող ընտրախախտումներ: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը դիմումներին ընթացք տվեց, և մի շարք շրջաններում սկսվեց քվեների վերահաշվարկ, որից հետո արդյունքները նույնը մնացին:

Հիմնական եզրակացություններ

Հաղթելով 2014 թ. ՏԻՄ ընտրություններում՝ ԱԶԿ-ն հերթական՝ 8-րդ անգամ ստացավ վստահության քվե: Այս հանգամանքն ինքնին աննախադեպ ցուցանիշ է Թուրքիայի քաղաքական պատմության տեսանկյունից: Ընդ որում վերջին երկու՝ 2011 և 2014 թթ. ՏԻՄ ընտրություններում այն ստացավ ամենաշատ քվեները իր քաղաքական գործունեության ամբողջ ընթացքում: 2014 թ. ՏԻՄ ընտրություններում նրա ստացած քվեների ցուցանիշը գերազանցեց նախկին երկու նմանատիպ ընտրությունների ցուցանիշները:

Ֆեթ. Գյուլենն աննախադեպ տեղեկատվական ու ռեսուրսային պայքար ձեռնարկեց ընդդեմ Էրդողանի, նրա ընտանիքի անդամների և նրա կուսակցության, ավելին, գյուլենականներն անթաքույց աջակցություն ցուցաբերեցին ընդդիմադիր կուսակցություններին, հիմնականում ՀԺԿ-ին, սակայն ԱԶԿ-ն վստահ հաղթանակ արձանագրեց:

Թեև Իզմիրը կրկին չանցավ ԱԶԿ-ի վերահսկողության տակ, սակայն ԱԶԿ-ն վստահ հաղթանակ տարավ երկու ամենամեծ քաղաքներում՝ Ստամբուլում և Անկարայում՝ հնարավորություն ստանալով ևս 5 տարով ղեկավարելու երկրի տնտեսական և քաղաքական կենտրոնները:

Ինչպես նախկինում, այս անգամ ևս քրդական գործոնն էական ազդեցություն թողեց ընտրությունների արդյունքների վրա: Նախ, քրդերի մի մասը շարունակում էր հավատալ ու աջակցել Էրդողանին, իսկ քրդական կուսակցությունները շարունակում էին ներկայանալ ոչ միասնական կերպով, արդյունքում քվեները կիսվեցին տարբեր կուսակցությունների միջև:

ԱԶԿ-ն միակ կուսակցությունն է, որն ինչպես նախկինում, այնպես էլ այս ընտրություններում զգալի քվեներ ստացավ երկրի բոլոր ընտրատարածքներից: Ի տարբերություն մյուս կուսակցությունների, որոնք ունեն աշխարհագրական որոշակի ներկայացվածություն և չեն կարող արձանագրել համապետական ներկայացվածություն: Արդյունքում ԱԶԿ-ն գրեթե բոլոր ՏԻՄ-ում զբաղեցնում էր 1-4-րդ հորիզոնականները:

Մարտի 30-ի ընտրություններից հինգ ամիս անց՝ օգոստոսի 10-ին, Թուրքիայում տեղի ունեցան նախագահական ընտրություններ, երբ առաջին անգամ նախագահին ընտրվեց ուղղակի մանդատով: Այդ ընտրություններում հաղթեց Թուրքիայի երկարամյա վարչապետ Էրդոդանը: 2015 թ. հունիսի 7-ի ընտրություններում ԱԶԿ-ն արձանագրեց առաջին լուրջ հետընթացը՝ անկարող լինելով խորհրդարանում ունենալ պարզ մեծամասնության համար անհրաժեշտ 276 մանդատը: Նոր կառավարություն ձևավորելու շուրջ մի քանի ամիս տևած անպտուղ բանակցություններից հետո՝ օգոստոսի 25-ին, Էրդոդանը որոշեց նոյեմբերի 1-ին նշանակել արտահերթ խորհրդարանական ընտրություններ, որում ԱԶԿ-ն վստահ հաղթանակ տարավ՝ ստանալով 317 մանդատ: